

Секція: Економічні науки

Короленко Ріта Вікторівна

*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри
фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

Ухова Ірина Михайлівна

*магістрант кафедри
фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку
Криворізький національний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Кредитування є основою розвитку економіки країни. Взаємозв'язок, що існує між розвинутим ринком кредитування і діловою активністю підприємств в країні, історично багаторазово підтверджений. Даний взаємозв'язок може бути простежено в динаміці макроекономічних показників діяльності банківського сектора України (табл. 1). Проведений аналіз даних свідчить про рецесію національної економіки і значний негативний вклад у цьому процесі комерційних банків. Потенціал банківського кредитування в Україні реалізований не повністю. В більшості розвинутих країн питома вага кредитного портфеля до ВВП сягає більше 60%, в той час як в Україні даний показник знизився з 35,90% до 14,15% за останні 5 років. В свою чергу, частка банківського кредитування в чистих активах так само має тенденцію зменшення від 57% до 37,65%. Сьогодні кредитування не є основним напрямом банківської діяльності і головним джерелом отримання доходів.

Таблиця 1

Макроекономічні показники діяльності банківської системи України

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Кредитний портфель/ВВП, %	35,90	23,75	18,82	16,69	14,15
Кредитний портфель/Активи	57,00	44,44	41,57	43,45	37,65

Джерело: [1; 2]

За останні 5 років на ринку кредитування України виникли певні проблеми, пов'язані, перш за все, з високою неплатоспроможністю населення та суб'єктів господарювання, через що, обсяг виданих кредитів мав тенденцію до зменшення. В загальному вираженні, кредитний портфель банківської системи України став менше на 151,81 млрд грн, або на 21,26% (табл. 2). Сьогодні банки не впевнені в надійності і фінансової спроможності клієнтів, тому що існує високий ризик неповернення кредитних коштів. У зв'язку з чим, кожен банк визначає ризики більш скрупульозно, закладаючи високі відсотки і заходи щодо посилення кредитної політики.

Таблиця 2

Обсяг кредитів, виданих в українських банках за період 2015-2019 рр.

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Обсяг кредитів банківської системи України, млрд грн	713,97	566, 51	561,32	594, 00	562,16
Зміна за рік, %	-	-20,65	-0,91	5,82	-5,36
Зміна за весь період, %	-21,26				

Джерело: [1]

Якщо проаналізувати територіальний розподіл кредитного портфелю за 2019 р. (рис. 1), чітко видно, що найбільші обсяги кредитування припадають на Київ та Київську область, вдвічі менше – Дніпропетровська область. Аутсайдерами даного списку є Чернігівська та Чернівецька області. Потрібно зважати також і на те, що найбільший територіальний обсяг ВВП України також припадає на Київ та Київську область, Дніпропетровську область. Дані тенденції простежуються вже декілька

років поспіль. Це можна пояснити тим, що зростання кредитної підтримки сигналізує про розвиток певного сегменту національної економіки та процвітання певної території, а отже і зростання важливих макроекономічних показників та підвищення добробуту, рівня життя громадян та оплачуваної робочої сили.

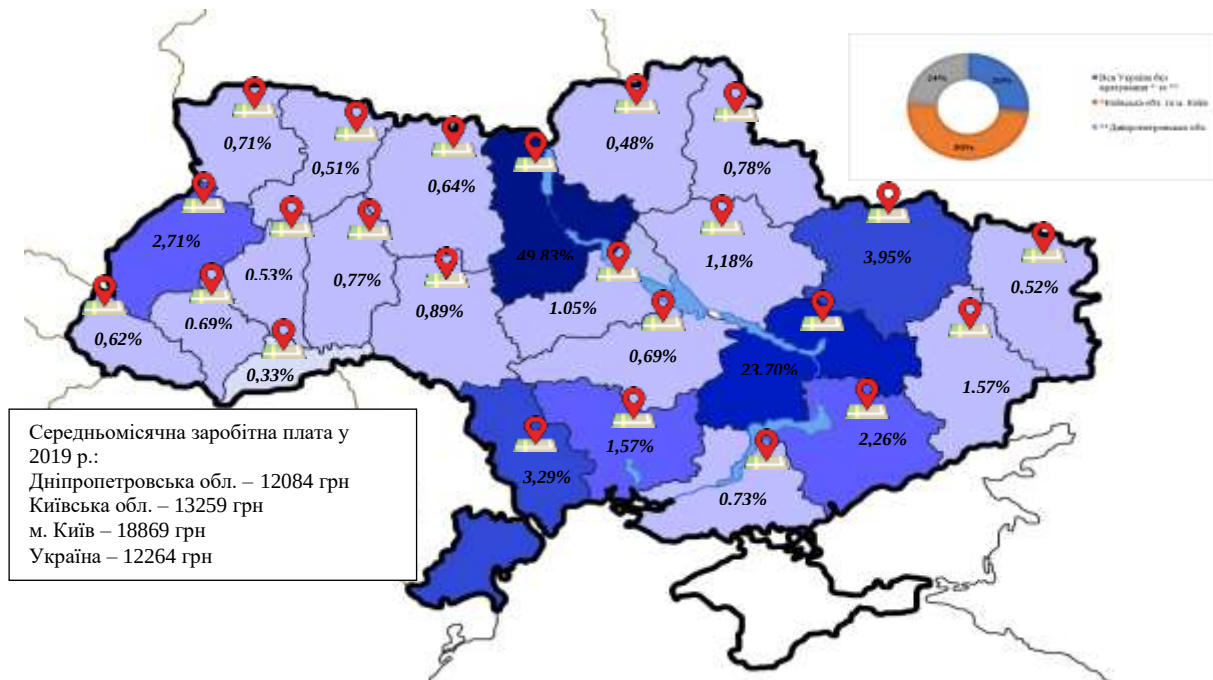

Рис. 1. Територіальний розподіл наданих кредитів в Україні, 2019 р. [1]

Водночас варто зазначити, що на 22 області України (90% території) припадає тільки 26% кредитного портфелю банківської системи, що є індикатором диспропорцій в кредитуванні та його нерозвинутості в Україні. Наведені проблеми є результатом низки чинників та факторів, основні з яких необхідно відмітимо наступним чином:

1. Кількість діючих структурних підрозділів банків розподілена по всій Україні нерівномірно (рис. 2). Найбільше підрозділів у столиці та промислово розвинутих регіонах (Дніпропетровська, Одеська, Харківська обл.).

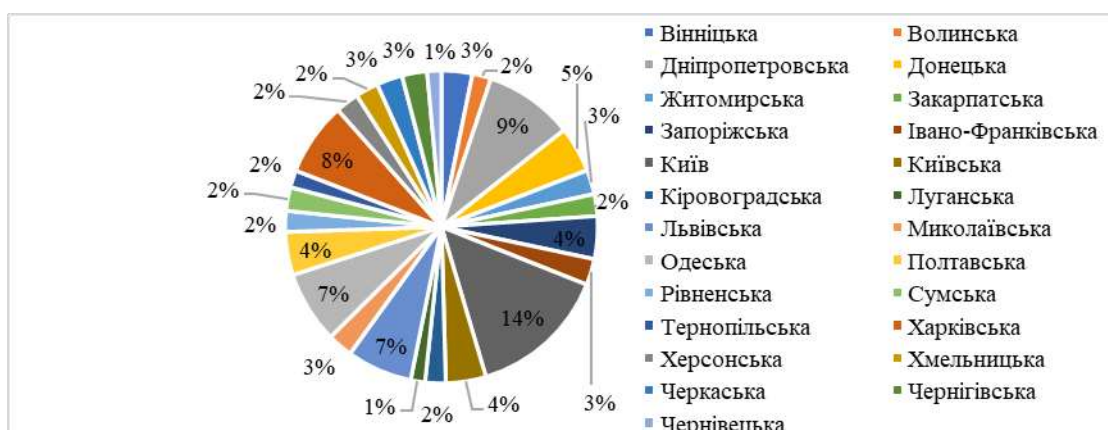

Рис. 2. Кількість діючих структурних підрозділів банків у розрізі територій, 2019 р.

2. Ключовою причиною даних тенденцій є відсутність стабільної, виваженої облікової ставки. Якщо раніше проблема була в тому, що ставка була занадто високою, постійно змінювалась. На сьогодні, проблема полягає в тому, що є розбіжність облікової ставки НБУ (знизилася за період 2019-2020 рр. з 18% до 6%) та облікових ставок комерційних банків (що залишилися на тому ж рівні) [3]. Загалом, облікова ставка України залишається вищою, ніж у США та Великобританії, що входять до «Великої сімки». Середня ставка в США, як правило, досягає 2,5% [4], у Великобританії – 0,75% [4]. Є країни, які встановлюють так звану «від’ємну облікову ставку». Прикладом може слугувати Швейцарія з ставкою в розмірі -0,75% [6] та Японія з ставкою в -0,1 [6]. Вважаємо, що політику «від’ємних» процентних ставок в Україні актуально впроваджувати тільки на короткострокову перспективу та на території, що потребує активізації тих галузей, які можуть забезпечити швидке зростання економіки на даний момент, до рівня показників, що діють в середньому по країні, з обов’язковою умовою провадити дану діяльність в межах цієї території.

3. Високий рівень неповернення кредитних ресурсів. За статистичною інформацією НБУ, частка непрацюючих кредитів у банківській системі становить 48,36%. Кредитна культура в Україні є на

низькому рівні. Права кредиторів та позичальників не захищені повною мірою, а непрацюючі кредити збільшують витрати на їх обслуговування та призводять до «заморожування» частини ресурсів, що можуть стати потенційним джерелом для кредитування.

4. Підприємці не спрямовані на розвиток бізнесу на довгострокову перспективу, а сферою спрямування кредитних ресурсів є оптова та роздрібна торгівля, переробна промисловість, тому банківські установи кредитують переважно в короткостроковій перспективі.

На наш погляд, основні проблеми з кредитування можуть бути вирішені такими заходами як:

- 1) Створення умов для активізації кредитування в непромислових регіонах країни та малозаселених пунктах;
- 2) Зменшення відсоткових ставок по кредитах, зважаючи на облікову ставку;
- 3) Поширення консультацій та тренінгів з фінансової грамотності, що б забезпечували надійною інформацією про видані кредити, тим самим підвищуючи довіру населення до банків;
- 4) Розроблення нових кредитних продуктів, що були б «привабливими» в довгостроковій перспективі. Наприклад, з нижчими відсотковими ставками.

Резюмуючи, можна констатувати, що кредитування в Україні є болючим питанням для національної економіки. На сьогодні кредитування вимагає вдосконалених підходів до вирішення наявних проблем як в сфері розширення об'єктів кредитування, так і в сфері умов надання кредитів. Розвиток банківського кредитування і зростання макроекономічних показників мають бути пріоритетними, тому що тільки чітко працюючий механізм кредитування забезпечує сталий розвиток національної економіки країни.

Література

1. Наглядова статистика НБУ - Згруповані балансові залишки // Офіційний сайт Національного банку України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 20.10.2020).
2. Статистична інформація // Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 20.10.2020).
3. Облікова ставка Національного банку // Офіційний сайт Національного банку України: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish> (дата звернення: 20.10.2020).
4. Облікова ставка США // Federalreserve: веб-сайт. URL: <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/discountrate.htm> (дата звернення: 20.10.2020).
5. Облікова ставка Великобританії // Bankofengland: веб-сайт. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy/the-interest-rate-bank-rate> (дата звернення: 20.10.2020).
6. Облікова ставка Швейцарії // SBN: веб-сайт. URL: https://www.snb.ch/en/iabout/monpol/id/monpol_instr (дата звернення: 20.10.2020).
7. Облікова ставка Японії // Bank of Japan: веб-сайт. URL: <https://www.boj.or.jp/en/statistics/boj/other/discount/index.htm/> (дата звернення: 20.10.2020).